

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

*Бовсуновський Є.М., магістр 1-го курсу
Житомирського національного агроекологічного університету
м. Житомир, бульвар Старий, 7, Україна
natali-21@ukr.net*

Суспільству сьогодні потрібні виховані, грамотні та культурні в екологічному відношенні люди. Усвідомлюючи, що людство не може не втручатися в природу, маємо відшукувати нові шляхи, технології виробництва, за яких припиниться необдуманий та безвідповідальний тиск на навколишнє середовище, будуть враховуватись вимоги екологічних законів. Саме тому так важливо розпочати екологічне виховання з дитячого, ще дошкільного віку. Ось чому зараз перед учителями та вихователями стоїть завдання екологічної освіти і виховання молоді, а починати слід з найменших школярів, враховуючи їхні морально-психологічні особливості. Діти цього віку сприймають на віру все сказане вчителем, його думка є для них більш вагомим, ніж думки друзів-однолітків, інших дорослих. Вони більш емоційні, ближче до серця сприймають негаразди інших, сильніше співпереживають. Формування екологічної культури школярів здійснюється як у освітньому процесі, так і у позакласній діяльності. Педагогічною наукою визначені основні принципи екологічного виховання учнів і формування їх екологічної культури. До них належать принцип міждисциплінарного підходу; принцип систематичності і безперервності вивчення екологічного матеріалу; принцип єдності інтелектуального і емоційно-вольового компонентів у вивченні і поліпшенні учнями навколишнього середовища; принцип взаємозв'язку глобального, національного і регіонального розкриття екологічних проблем у освітньому процесі. У позакласній роботі екологічне виховання здійснюється за наступними напрямками: озеленення населених пунктів і внутрішнє озеленення школи; лісорозведення і охорона лісів; боротьба з ерозією ґрунтів; охорона водоймищ і рибних запасів; охорона і приваблювання птахів; відновлення ареалів лікарських рослин; турбота про збереження великих та малих річок, очищення джерел та ін.

Сформованість понять та уявлень про довкілля визначається наступними чинниками:

- усвідомлення краси природи як унікального явища та її функцій в житті людини;
- пізнавального інтересу до природи;
- необхідності гармонійного співіснування людини та природи, відповідального ставлення до неї;
- дбайливого ставлення до природи в традиціях українського народу;
- ставлення до рослин та тварин на засадах біоетики.

Тематичний зміст виховної діяльності можна змалювати наступним чином.

1 клас – «Чистий клас». «Збережемо чистим довкілля». «Екологічна стежка». «Збережемо красу природи. Зелені друзі мого краю». «Перші весняні квіти». «Зустріч пернатих друзів». «Ми за них відповідаємо». «Тварини – не іграшки». Туристська прогулянка «До чистих джерел». «Рослини моєї вулиці». «Природа в загадках, прислів'ях, приказках та віршах». «Екологія в загадках».

2 клас – «Віч-на-віч з природою». «Чисте джерело». «Чиста криниця». «Збережемо красу природи». «Екологічна стежка в різні пори року» (вулицею міста, села). «Первоцвіти просять захисту». «Наш квітник – найкращий». «Якби тварини вміли говорити». Рухливі ігри з елементами техніки туризму. Вікторина-гра «Що покласти в рюкзак для мандрівок». «Боляче буває всім» (ставлення до тварин). «Тварини моєї місцевості».

3 клас – «Чисте подвір'я». «Подорож лісовою стежкою». «Заповідні місця мого краю». «Подарунки осені». «Казковий фруктовো-овочевий бал». «Посаджу дерево». «На квіти осені чарівні подивись». «Я не ображу рідної землі». Одноденна туристська прогулянка «У поході друзі». «Чорнобиль не має минулого часу». «Ти відповідальний за тих, кого приручив». «Гаємниці Катерини Білокур». «Тварини взимку потребують твоєї допомоги».

4 клас – «Стань природі другом, будь природі сином». «Себе я бачу в дзеркалі природи». «Тече річка невеличка». «Чисте довкілля». «Збережемо красу природи». «Знай, люби, бережи». «Збережемо природу рідного краю». «В усі пори року прекрасна земля». «Екологічною стежкою до лісу». «Жива і нежива природа». «Нагодуй птахів (тварин)». «Контурна карта виховної еколого-натуралістичної роботи».

Природоохоронна діяльність здійснюється у таких формах: шкільні лісництва, садівництва, мисливські господарства, зелені і голубі патрулі, санітарні загони захисту довкілля, групи «швидкої допомоги» звірам і птахам, натуралістичні гуртки, клуби, наукові товариства, екологічні експедиції та екскурсії, екологічні стежки та інших. Підвищенню ефективності екологічного виховання сприяє його тісний зв'язок з традиційним народним вихованням любові до природи. Народна виховна мудрість з колиски плекала в кожній дитині відчуття гармонії природи і людини. Дітей змалку привчали висаджувати і дбайливо доглядати городні та зернові культури, кущі, дерева, бережливо ставитися до птахів, диких звірів, комах та плазунів, розуміти природу як живий всеохоплюючий організм, що живе за власними законами, яких ніколи не можна порушувати.